

KOMT ER OOK VREDE IN HAVELTE?

Quirin Smeele

Nederland heeft een leger en een leger wil oefenen. Her en der in het land zijn er daarom oefenterreinen. Nieuwe apparatuur bij het leger vraagt om aanpassingen van de oefenterreinen en soms zelfs om nieuwe terreinen. Daarom kwam het ministerie van Defensie eind zeventiger jaren met plannen voor nieuwe terreinen. Misschien wel tot eigen verbazing werden bijna alle plannen in 1985 door de Tweede Kamer geaccepteerd.

Voor het Noorden betekenden de plannen onder andere een forse uitbreiding van de terreinen in Havelte en Anloo en nieuwe terreinen bij Assen en in de Lauwersmeer. Van deze plannen zijn die in het Lauwersmeer inmiddels het verst gevorderd.

Met de komst van een nieuwe regering en de veranderingen in het Oostblok komt de vraag aan de orde of de plannen van Defensie niet opnieuw bekeken moeten worden. Inmiddels heeft de staatssecretaris van Defensie al aangegeven dat een aantal terreinen geschrapt zal worden. Het betreft hier 'Eenheids Oefenterreinen' (EOT's). Deze zijn zo'n 250 hectare groot. Bij Assen zouden er twee komen.

Met name ten aanzien van de aanleg van 'Compagnies Oefenterreinen' (COT's) bestaan er grote weerstanden. Het gaat om terreinen met een oppervlakte van 1000 hectare, die vrijwel allemaal op grote heidegebieden zijn gepland.

FOTO: JAN VISSER

Protesten

Bij Havelte zou ook een COT moeten komen. Dit betekent een intensiever gebruik van het bestaande militaire oefenterrein. Bovendien zal er met een ander soort voertuigen geoefend worden. Deze plannen leidden begin tachtiger jaren tot heftige protesten bij de bevolking van Havelte en Steenwijk, landbouworganisaties en natuurbeschermers. Die protesten zijn door de Tweede Kamer gehoord. In plaats van een terrein van 1000 hectare zou Defensie ook genoegen willen nemen met een terrein van 800 hectare (COT minus). De eerste 200 hectare zijn dus van de

de rand van dit complex ten noorden van de Havelterberg. In beide gevallen zullen er verbandingen moeten komen met het bestaande militaire terrein aan de andere kant van de Van Helomaweg, een drukke provinciale weg.

Schade aan de natuur

Onderzoek van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) wijst uit dat militair gebruik van heide-terrein leidt tot ernstige schade aan de heidevegetatie. Dit geldt niet alleen voor de gedeelten waar (rups-)voertuigen komen, maar ook daar waar schuttersputjes gegraven worden, voertuigen ingegraven moeten worden en zelfs waar alleen maar over de heide wordt gelopen. Het huidige oefenterrein in Havelte laat dat ook duidelijk zien. Naast de grote zandbanen zonder enige vegetatie bestaat het frekwent gebruikte gebied uit bomen zonder noemenswaardige onderbegroeiing.

De cultuurtechnische werken voor de inrichting van dit COT zullen ingrijpend zijn. Zoals inmiddels uit diverse onderzoeken blijkt hebben ontwateringswerken tot ver in de omtrek een negatieve invloed. Dat betekent dat niet alleen het oefenterrein zelf verregaand ontwatering zal worden, maar dat er een grote kans is dat ook de omliggende natuurgebieden (deels eigendom van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer), zoals het Uffelterveen en de Meeuwenkolonie zullen verdrogen.

Nieuwe ontwikkelingen

Zoals in de inleiding is aangegeven zijn er redenen genoeg om de noodzaak van nieuwe militaire terreinen te heroverwegen. Het gaat daarbij niet alleen om de ontspanning ten opzichte van het Oostblok. De Nederlandse regering zelf heeft het beleid ten aanzien van natuur en landschap aangescherpt. De ontwikkelingen in de landbouw werpen bovendien ook een heel ander licht op het ruimtegebrek in Nederland.

In het natuurbeleid van het rijk worden de inspanningen gekoncentreerd op een samenhangend stelsel van gebieden, die duurzaam voor de natuur behouden dienen te blijven. Deze gebieden maken onderdeel uit van de zogenaamde Ekologische Hoofdstructuur van Nederland. De heidecomplexen bij Havelte zijn binnen deze Ekologische Hoofdstructuur aangegeven als 'kerngebied'. Voor deze gebieden geldt een basisbescherming. Dit betekent onder andere dat de bodemopbouw, de waterhuishouding, de bestaande natuurlijke processen en de bestaande situatie met betrekking tot rust gehandhaafd moet blijven. Intensief gebruik als militair terrein met daarmee gepaard gaande ontwateringswerken en grondverzet is hiermee in flagrante strijd.

In feite is het 'nieuwe' natuurbeleid een versterking van de reeds ingezette koers. De heide-terreinen in de omgeving van Havelte zijn aangemerkt als potentieel Nationaal Park. De doelstellingen voor een Nationaal Park zijn niet te verenigen met de status van militair oefenterrein. Zelfs niet als het oefengebied buiten de grenzen van het Nationaal Park wordt gehouden.

De landbouw op nationaal en Europees niveau tendert naar een meer marktgericht beleid. Samen met quoteringsmaatregelen leidt dit nu al tot veranderingen in grondgebruik. Anders dan een vijftal jaar terug is het uit productie nemen van landbouwgronden bespreekbaar geworden. In de praktijk leidt dat tot grote aankopen van Defensie in Laaghalen (in drie jaar tijd zo'n 200 hektare) en grootschalige braaklegging of bebossing van gronden in de veenkoloniën (in het Drentse deel al zo'n 300 hektare). In dit licht bezien is het natuurlijk absurd dat een nieuw militair oefenterrein ten koste moet gaan van een onvervangbaar natuurgebied.

Geen COT bij Havelte

Uit bovenstaande blijkt wel dat de huidige plannen voor een oefenterrein op de heide bij Havelte volstrekt achterhaald zijn. Feitelijk is er in de omgeving van Havelte in het geheel geen plaats voor een grootschalig terrein. Als het per se noodzakelijk is dat er naast de Lauwersmeer nog een COT in het Noorden moet komen, dan zal er elders gezocht moeten worden.

Dit geluid is vanuit de natuurbescherming niet nieuw. De natuurbeschermers werden in hun pleidooien in de begin tachtiger jaren krachtig ondersteund door de plaatselijke bevolking. Met name bij Ede (Ginkelse heide) is dat nu nog het geval. Het is dan ook begrijpelijk dat de aandacht van de pers en ook de Tweede Kamer zich nu vooral op die terreinen richt. Wij moeten in Noord-Nederland oppassen daar niet de dupe van te worden. Daarom is het belangrijk dat ook in Drente de bevolking zich weer laat horen.

Platform in oprichting

Gelukkig hebben enkele groepen uit de Havelter bevolking het initiatief genomen tot de oprichting van een platform tegen COT-Havelte. 30 Januari wordt het platform opgericht. De initiatiefnemers stellen voor om via dit platform grondig geïnformeerd te blijven van wat gaande is om op het goede tijdstip de bevolking te kunnen aktivieren. Het moment voor oprichting is goed gekozen. Binnenkort gaat de Tweede Kamer praten over een Defensienota. Daarin zal de minister (uit Drente afkomstig!) de beleidswijzigingen aangeven. Het zal van belang zijn om met zijn allen, bevolking, politiek en natuurbescherming, te eisen dat het COT bij Havelte geschrapt wordt! ●

plannen af. Daarna werd het vrij stil in Havelte. Waar het nu om gaat zijn de volgende 800. In andere delen van het land is het bevolkingsprotest tegen de COT's weer in volle gang gekomen. Terecht merkte een Drents Tweede Kamerlid onlangs op, dat Havelte moet oppassen door passiviteit niet het kind van de rekening te worden. Eind januari wil men in Havelte dan ook een platform tegen het COT oprichten om het verzet vanuit de bevolking opnieuw te bundelen.

Gevolgen

Het is nog niet precies bekend wat de gevolgen zullen zijn van grootschalige oefeningen met rupsvoertuigen op een heideterrein. Dat wordt daarom eerst onderzocht in een milieu-effekt-rapportage (mer). Bij het opstarten van zo'n mer voor Havelte heeft Defensie enig inzicht geboden in wat zij ongeveer wil. Een terrein van 800 hektare bestaat voor eenderde uit bos, voor eenderde uit vrij bereikbaar terrein ('free-for-all') en voor eenderde uit brede zandbanen. Voor Havelte zijn twee varianten aangegeven. Een variant midden in het grote heidecomplex van het Ooster- en Westersand. De andere aan